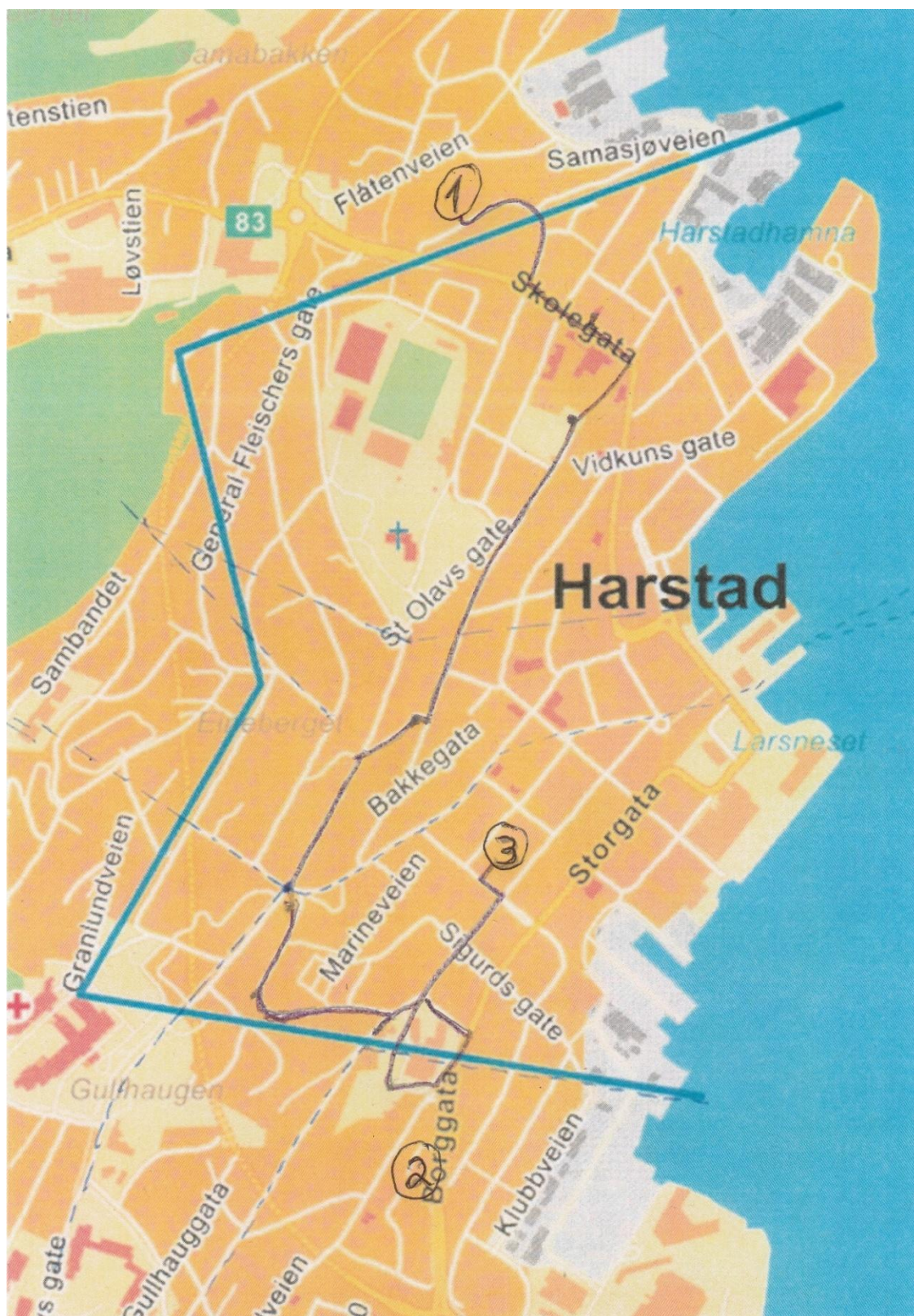

Vårturen 2025 for Harstad historielag

Byvandring mellom de tre rådhusene.

Kart som viser vandringa fra Sama til Ila og tilbake til Harstad Rådhus.

Vi startet på Sama der det møtte opp 21 medlemmer på en travel lørdag 14.juni kl. 11. Leder av Harstad historielag, Einar Lockert ønsket velkommen og sa litt om hvor vi skulle gå. Frode Bygdnes orienterte litt om bygrensa fra 1904. Merkesteinen i nord kan en se i hagen til Aas og grensa går rake vegen ned til Holstneset. Bjørn Olsson som har jobbet ved to av rådhusene, orienterte om alle tre. Da vi startet ved Trondenes herredshus (det gamle biblioteket) fikk vi og en orientering om at det var den kjente arkitekten Jan Inge Hovig som hadde tegnet det.

Bjørn Olsson med mikrofonen som forteller om Rådhuset til Trondenes som vi her ser ombygd.

Vi gikk ned til Bjarne Erlingsons gate, oppkalt etter den tids rikeste og mektigste mann i landet. Han stammet fra Bjarkøygodset og levde fra 1250 til 1313. Våpenskjoldet hans ble inspirasjonen til Bjarkøygriffelen og fylkesvåpenet til Troms.

Første stopp var utenfor den katolske kirke – St. Sunniva-kirken. Kirka ble reist i 1893. Som hjelpeprest fungerte sjømannen Jørg Berge. Det var en mann som satte store spor etter seg i Harstad, spesielt i arbeiderbevegelsen. Han dro fra Harstad og ble redaktør for avisa Fremover, og han ble valgt inn på Stortinget for bylista til Tromsø, Narvik og Bodø for Arbeiderpartiet i 1902. Kirka startet opp med sykehusdrift i 1927 da de hadde kjøpt huset i Bjarne Erlingsons gate 12. Her startet en ambulant sykepleietjeneste som i mellomkrigstida fungerte som tuberkulosehjem. Søstre St. Elisabeth kom hovedsakelig fra Polen. Etter krigen etablerte dr. Schjelderup seg i sykehuset med sin spesialitet Øre-Nese-Hals.

Turen gikk videre ned Skolegata til krysset Hålogalandsveien 12. Her i krysset var Trondenes sitt rådhus før Harstad ble by. Selv om det var innen bygrensa, fungerte det som rådhus for Trondenes helt til Freder Fredriksen fikk bygd rådhuset i Samagata i egen kommune.

Følget stoppet opp på sørsiden av nybygget til Harstad skole. Her på parkeringsplassen ble vi orientert om hvor Harstads første folkeskole lå. Hålogalandsgate 14 B og ble kalt Sagatun. Det var ved siden av Middelskolen som ble startet i 1905 og ansees som forløperen til dagens videregående skole på Heggen. De begge lå der nyskolen i dag er. Bak nyskolen ser vi «Byskolen», dvs. Harstad barneskole som ble bygd i 1918. Den har

utgjort et betydelig økonomisk løft for Harstad kommune. Harstad fulgte byloven for barneskole, dvs. de hadde undervisning hver dag. Landkommunene hadde undervisning bare tre dager i uka, derfor var det mange fra nabokommunene som ønsket å sende sine barn til Byskolen. Den ble bygd for flere elever enn det var barn i byen.

Byskolen bygd i 1918. Et praktbygg reist i krigstida.

Turen gikk sørover Hålogalandsgate til vi tok av i Henrik Torbergens gate. Den går gjerne under navnet «den minste Korketrekkeren». Henrik Torbergesen var på 1800-tallet Harstadgårdens mektigste mann, og han har fått oppkalt byens minste gate etter seg. Henrik Torbergesen forpaktet allerede som 18-åring Harstadgården Øvre, mens han satt med Harstad Nordre mellom Harstadgårdsbakken og St. Olavsgate. Broren Erik satt med Harstad Nordre på oversiden av St. Olavsgt. Henrik Torbergesen gikk konkurs på slutten av 1800-tallet fordi han hadde kausjonert for mange som ikke klarte sine økonomiske forpliktelser i kriseårene den gang.

Turen gikk opp Mikkel Henriksens stikkvei. Den har navn etter Henrik Torbergesen sin sønn. Torbergesen ble en stor familie med mange etternavn og gården ble derfor stykket opp. Det var enklere på det tidligere krongodset å dele opp gårdene i motsetning til kirkegodsene.

Stabburshaugen til venstre med de tre jordkjellerne. Omtrent på denne grønnsletta bodde Hans Egede. Til høyre ser vi på postkort Henrik Torbergsen med låen på marka til Harstadgården Nordre. Det er mulig at begge fotografene står på samme plass, men den ene ser sørover og postkortet fotografen ser nordover.

Oppe i St. Olavsgate gikk turen videre til Harstadgårdsbakken. Akkurat i krysset St. Olavsgate og Harstadgårdsbakken møtes de tre gårdene som gikk under navnet Harstadgårdene. De hadde felles tun her. Vi ser tre jordkjellere i Stabburshaugen som er spor av felleseie for de tre Harstadgårdene, Harstad Nedre (Klokkereiendommen), Harstad Øvre (Kaarbøgården) og Harstad Nordre som Torbergsen hadde. Bosettinga var rundt hovedbygningene her. Nede ved sjøen var det kanskje noen få husmenn. Så heit Harstadgårdsbakken den gang Sjøveien fordi den gikk ned til Harstadsjøen. På Fogdgårdens hustomt på Klokkergården, ble det opplyst at Harstads mest berømte mann, Hans Egede (1686–1758), ble født. Dette huset brant opp og det ble spekulert om brannen var påsatt. For Povel Juel hadde gjort ei jente gravid, og det var hun som brant inne. Povel Juel dro til Bergen og ble byfogd til han kom i unåde til danskekongen og ble henrettet i København i 1723.

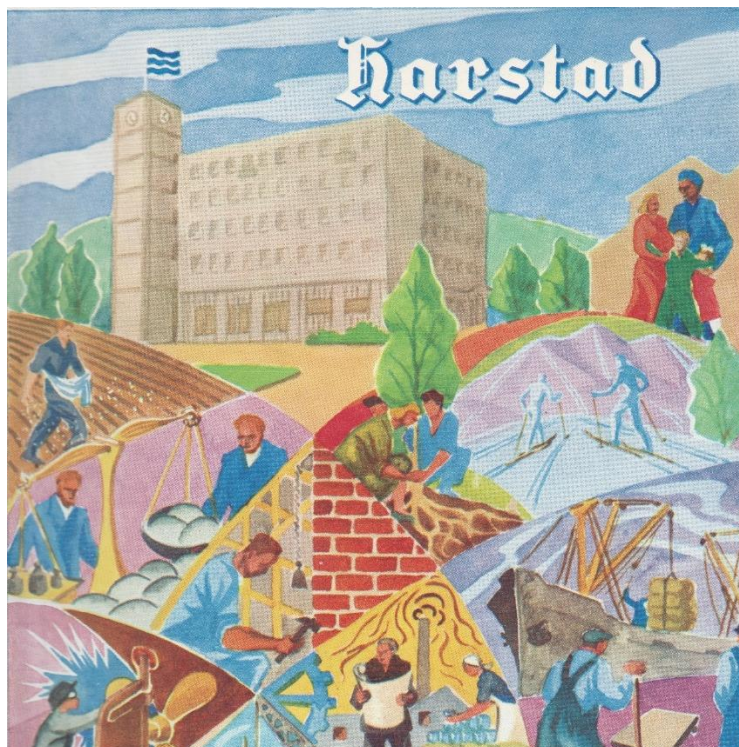
Turen gikk så ned Stabbursveien til 6.Divisjonsgate. Her i svingen så vi rett opp på grensestein H4 i hagen til St. Olavsgt. 61B som har adkomst fra Gullhauggata. Nedenfor har vi det som på folkemunne kalles «Lille Ila». Vi fikk to forklaringer på navnet «Ila». Tyskerne anla brakker her som etter krigen ble brukt til å sette inn nazister og andre en mente hadde fraternisert med tyskerne. Det var et slags fengsel før forsvaret tok området i bruk til befalsskole. Den andre forklaringa var vann-oppkomme.

Nedover 6. Divisjonsgate til Hans Egedes gate der vi så opp til grensestein H3. Nederst i 6.Divisjonsgate gikk vi forsiktig langs Storgata. Trafikken var stor på en lørdag, så vi valgte å stille oss på parkeringsplassen til Forsvarets Lønnsadministrasjon. Herfra kunne vi se hvor Sandtorg sitt gamle rådhus lå like ved byskillet og det nye rådhuset de fikk bygd i Borggata. Bjørn Olsson jobbet på dette rådhuset da det var Harstad Rådhus nr. 2 etter kommunesammenslåinga i 1964. Vi fikk historia både om fagmiljøet og om bygget fram til slik det står i dag.

Neste stopp var parkeringsplassen til Harstad Rådhus, Hans Egedes gate 14. Her var det Befalsskolen lå før den brant opp. Bjørn Olsson orienterte om Rådhuset og vi fikk høre litt om hans arbeid på teknisk avdeling. Da Rådhus 1B er det gamle sykehuset, fikk vi og litt om historia til Harstad sykehus. Turen varte i ca. to timer.

Siste orienteringspunkt var på parkeringsplassen til Rådhuset der Befalsskolen en gang sto.

Jardar Lunde sitt bilde av Rådhuset. Han har og laget byvåpenet.

Bilder og tekst: Frode Bygdnes, sekr. Harstad Historielag